

Wyrok z dnia 5 kwietnia 1995 r.
II URN 9/95

Zawarte w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) zastrzeżenie, że "okres ostatnich lat kalendarzowych liczy się wstecz od roku, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę" może być rozumiane nie tylko jako odnoszące się do złożenia wniosku o przyznanie świadczenia, lecz także do złożenia wniosku o przyznanie świadczenia, jeżeli mimo ustalenia prawa do świadczenia emerytalno-rentowego uprawniony świadczenia nie pobierał, pozostając w zatrudnieniu.

Przewodniczący SSN: Teresa Romer, Sędziowie SN: Stefania Szymańska (sprawozdawca), Maria Tyszczel,

Sąd Najwyższy, z udziałem prokuratora Witolda Bryndy, po rozpoznaniu w dniu 5 kwietnia 1995 r. sprawy z wniosku Katarzyny Ś. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. o wysokość emerytury, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości [...] od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie z dnia 30 listopada 1993 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok oraz poprzedzający go wyrok Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie z dnia 16 czerwca 1993 r., [...] i zmienił decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w T. z dnia lutego 1993 r. i z dnia 2 kwietnia 1993 r., [...] w ten sposób, że przyjął do podstawy wymiaru emerytury Katarzyny Ś. wynagrodzenie z lat kalendarzowych 1989, 1990, 1991 i 1992.

U z a s a d n i e n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T., po rozpatrzeniu wniosku Katarzyny Ś. z dnia 6 lipca 1991 r., decyzją z dnia 20 września 1991 r., przyznał wnioskodawczyni emeryturę od 1 kwietnia 1991 r. tj. na trzy miesiące wstecz od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek, jednocześnie zawieszając wypłatę emerytury, wobec wykonywania zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy.

W dniu 25 stycznia 1993 r. Katarzyna Ś. zgłosiła wniosek o podjęcie wypłaty emerytury od 1 lutego 1993 r., gdyż z dniem 31 stycznia 1993 r. rozwiązany został z nią stosunek pracy, oraz o przeliczenie podstawy wymiaru emerytury od wynagrodzenia uzyskanego w okresie kolejnych 4 lat kalendarzowych, tj. 1989, 1990, 1991 i 1992.

Decyzją z lutego 1993 r. pozwany organ rentowy uwzględnił dalsze okresy zatrudnienia, wskutek czego okres składkowy wyniósł 42 lata i 3 miesiące. Natomiast odmówił przyjęcia do podstawy wymiaru wynagrodzenia uzyskanego po dniu 1 kwietnia 1991 roku. Następną decyzją z dnia 2 kwietnia 1993 r. organ rentowy odmówił ponownego ustalenia podstawy wymiaru emerytury od wynagrodzenia z lat 1989-1992 motywując to tym, że do podstawy wymiaru emerytury nie mogą być wzięte zarobki z okresu po złożeniu wniosku o emeryturę, tj. z lat 1991 i 1992.

Stanowisko organu rentowego podzielił Sąd Wojewódzki w wyroku z dnia 16 czerwca 1993 r., [...], jak również Sąd Apelacyjny w zaskarżonym wyroku.

Sądy obu instancji wyraziły zgodny pogląd, że przez zawarte w art. 7 ust. 1 określenie "wniosek o emeryturę lub rentę" należy rozumieć wniosek powodujący wszczęcie postępowania w sprawie przyznania świadczenia w rozumieniu art. 89 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), co znalazło potwierdzenie także w przepisach art. 33 ust. 1 i art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 7 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.). Z tego względu oba Sądy uznały, że podstawę wymiaru świadczeń dla osoby, która miała ustalone prawo do świadczenia stanowi dotychczasowa podstawa wymiaru albo podstawa wymiaru ustalona na nowo w myśl art. 7 cyt. ustawy o rewaloryzacji, co jednoznacznie wskazuje, że decydujące znaczenie ma pierwszorazowy wniosek o świadczenie, do którego prawo zostało już ustalone (potwierdzone) decyzją przyznającą świadczenie.

W rewizji nadzwyczajnej Minister Sprawiedliwości zarzucił rażące naruszenie prawa, a w szczególności art. 7 ust. 1 pkt 2 oraz art. 8 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, a nadto naruszenie interesu Rzeczypospolitej Polskiej i wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie z dnia 16 czerwca 1993 r. [...], a także decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. z lutego 1993 r. i z dnia 2 kwietnia 1993 r., [...] oraz przyjęcie do podstawy wymiaru emerytury wnioskodawczyni Katarzyny Ś. zarobków z lat kalendarzowych 1989, 1990, 1991 i 1992 .

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rewizja nadzwyczajna jest uzasadniona. Orzeczenia Sądów obu instancji bowiem istotnie rażąco naruszają prawo. Trafnie podniesiono w rewizji nadzwyczajnej, iż przede wszystkim należy rozgraniczyć znaczenie pojęć: "powstanie prawa do świadczenia", "ustalenie prawa do świadczenia" oraz "przyznanie świadczenia". Sąd Najwyższy w swej judykaturze konsekwentnie wyrażał pogląd, że o "przyznaniu świadczenia" można mówić dopiero wtedy, gdy następuje jego wypłata. Wiąże się to bowiem z istotą ubezpieczenia społecznego, w którym przyznanie świadczenia pieniężnego zastępuje utracone źródło egzystencji z powodu zaistnienia ryzyka ubezpieczeniowego, jakim jest w tym przypadku osiągnięcie wieku emerytalnego.

Według wykładni art. 7 ust. 1 ustawy o rewaloryzacji, dokonanej w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 1993 r. II UZP 21/93 (OSNCP 1994 z. 3 poz. 67) zawarte w tym przepisie zastrzeżenie, że okres ostatnich lat kalendarzowych liczy się wstecz od roku, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę, może być rozumiane nie tylko jako odnoszące się do złożenia wniosku o przyznanie świadczenia lecz także do złożenia wniosku o wypłatę świadczenia, jeżeli mimo ustalenia prawa do świadczenia emerytalno-rentowego uprawniony świadczenia nie pobierał, pozostając w zatrudnieniu. Ten pogląd został przyjęty w późniejszych orzeczeniach Sądu Najwyższego, a mianowicie: w wyroku z dnia 15 marca 1994 r. II UR 3/94 (OSNAPiUS 1994 Nr 2 poz. 32), z dnia 22 czerwca 1994 r., II URN 19/94 (OSNAPiUS 1994 Nr 7

poz. 115), z dnia 21 lipca 1994 r. II URN 21/94 (OSNAPiUS 1994 Nr 9 poz. 150) i z dnia 18 listopada 1994 r., II URN 35/94 (nie publikowanym jeszcze). Za taką wykładnią przemawia także zasada prawa ubezpieczeń społecznych, która nakazuje powiązanie prawa do świadczeń emerytalno-rentowych i ich wysokości z długością okresu zatrudnienia pracownika i opłaceniem składek na ubezpieczenie społeczne od wynagrodzenia osiągniętego także po ustaleniu prawa do świadczeń. Zasada powiązania wysokości świadczeń z wysokością odprowadzonych składek znalazła potwierdzenie w ustawie o rewaloryzacji, która okresem składkowym nadaje decydujące znaczenie, zarówno w nabyciu prawa do świadczeń, jak też ich wysokości. Wyraża się ona również w regulacji zawartej w art. 7 ust. 1 ustawy o rewaloryzacji, wydłużającej sukcesywnie okres, z którego wynagrodzenie ma stanowić podstawę wymiaru świadczeń.

Sądy obu instancji z pominięciem powyższych zasad oddaliły roszczenie wnioskodawczynie. Dlatego uzasadniony jest zarzut, że zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego i poprzedzający go wyrok Sądu Wojewódzkiego oraz decyzje organu rentowego z lutego i kwietnia 1993 r. wydane zostały z rażącym naruszeniem art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy o rewaloryzacji.

Pogląd Sądu Apelacyjnego, iż rozstrzygnięcie w sprawie znajduje także potwierdzenie w art. 33 ust. 1 ustawy o rewaloryzacji jest nietrafny. Jak wyjaśnił bowiem Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powołanej wyżej uchwały z dnia 8 listopada 1993 r. II UZP 21/93, przepis ten ma charakter intertemporalny i reguluje - w zakresie nim objętym - uprawnienia emerytów i rencistów do ponownego obliczenia zrewaloryzowanego świadczenia; uwzględnieniu podlegają jednak tylko te okresy zatrudnienia, które miały miejsce przed zgłoszeniem wniosku o ustalenie prawa lub wniosku o wypłatę świadczenia, zgłoszonych przed wejściem w życie ustawy o rewaloryzacji, tj. przed dniem 15 listopada 1991 r. (art. 46 ust. 1). W niniejszej sprawie taka sytuacja nie występuje ponieważ wnioskodawczynie pozostawała w zatrudnieniu do dnia 31 stycznia 1993 r. Dlatego jej wniosek z dnia 25 stycznia 1993 r. o ustalenie wysokości emerytury od wynagrodzenia z lat 1989-1992 nie podlega rozpoznaniu na podstawie art. 33 ust. 1 ustawy o rewaloryzacji, lecz na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 2 tejże ustawy.

W świetle powyższego uwzględnienie rewizji nadzwyczajnej, mimo upływu terminu 6-miesięcznego, o jakim mowa w art. 421 § 2 k.p.c., jest uzasadnione. Zaskarżony wyrok bowiem narusza także interes Rzeczypospolitej Polskiej, ponieważ godzi w politykę socjalną naszego Państwa, zapewniającą pracownikom świadczenia emerytalno-rentowe w należytym im wysokości.

=====